

Byrkije nasjonalparkstyre/
Børgefjell nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	Byrkije nasjonalparkstyre/Børgefjell nasjonalparkstyre
Møtested:	Digitalt møte ved bruk av Teams
Dato:	07.02.2025
Tidspunkt:	09:00

Styremøte gjennomføres digitalt ved bruk av Teams jfr. egen innkalling.

Eventuelt forfall meldes snarest på epost til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere varsel.

Medlem eller innkalt varamedlem skal i god tid før møtet melde fra til styreleder om forhold som gjør eller kan gjøre at man er inhabil i en sak som foreligger til behandling på møtet. Dersom styreleder kommer til at det er grunn til å anta at medlemmet vil måtte fratre som inhabil, varsles sekretariat om dette, slik at varamedlem kan innkalles.

Saksliste

Utvalgs- saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv- saksnr
Styresak			
ST 1/2025	Innspill til utforming av Klima- og miljødepartementets oppdrag til Miljødirektoratet om utredning av organisering av verneområdeforvaltere		2023/14127

Saksfremlegg

Arkivsaksnr: 2023/14127-0

Saksbehandler: Tore Tørdås

Dato: 30.01.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre	1/2025	07.02.2025

Innspill til utforming av Klima- og miljødepartementets oppdrag til Miljødirektoratet om utredning av organisering av verneområdeforvaltere

Forvalters tilrådning:

Byrkije nasjonalpaarhkeståvroe/Børgefjell nasjonalparkstyre vedtar følgende innspill til utforming av oppdrag til Miljødirektoratet om utredning av organisering av verneområdeforvaltere:

- Nasjonalparkstyret stiller seg positive til at det gjennomføres en utredning med mål om å sikre en best mulig arbeidssituasjon for verneområdeforvalterne, styrke kompetansen, skape stabilitet i stillingene og for å sikre en best mulig forvaltning av verneområdene.
- For å sikre en helhetlig og kompetent forvaltning er nasjonalparkstyret positive til at utredningen har som mål å avdekke alternative organisatoriske løsninger med mål om å styrke fagmiljøet. Det vil gi muligheter for sterkere sekretariater og mindre sårbarhet ved endringer av forvaltere og nye styrever. Et styrket fagmiljø vil øke utviklingskraften, øke muligheten for å realisere verdiene i merkevaren Norges nasjonalparker, skape attraktive arbeidsplasser, øke stabiliteten og redusere sårbarheten. For å oppnå dette er det viktig at det avsettes tilstrekkelige ressurser for å bygge opp forvaltningsknutepunktene. Da med deltagelse fra vernemyndighetene, kommunene, SNO, fjellstyrever og andre naturlige samarbeidspartnere i et forvaltningsknutepunkt. Nasjonalparkstyret mener dette må inkluderes i utredningen.
- Nasjonalparkstyret mener dagens administrative organisering gjennom Statsforvalteren har fungert tilfredsstillende, men det er behov for forbedringer hvis modellen skal videreføres. Dette gjelder særlig tydeliggjøring av nasjonalparkstyret som forvaltningsmyndighet overfor sender/mottaker av henvendelser, og å tydeliggjøre grensesnittet mellom lokal forvaltning og Statsforvalter. Det er derfor viktig at rollefordeling internt, og rolleforståelse eksternt er tema som tas med i oppdraget for utredningen. Nasjonalparkstyret vil bemerke at Statsforvalters faglige oppfølgingsansvar av verneområdestyrene ble tatt ut av hovedinstruks for Miljødirektoratet f.o.m. 2024, noe som kan føre til dårligere faglig oppfølging av verneområdeforvalterne på sikt. Dette vil da være i strid med stillingsbeskrivelse for verneområdeforvaltere hvor det tydelig er beskrevet at forvalter skal være en del av Statsforvalters kompetansemiljø. Utredningen må ut fra dette hensynta endringene i hovedinstruks ved evaluering av dagens modell.
- Sekundært kan opprettelse av en egen organisasjon med egen ledelse der fellestjenester (arkiv, lønn osv) håndteres av direktoratet være et alternativ. En utredning må belyse fordeler og ulemper med de to alternativene. Nasjonalparkstyret mener de andre

alternativene for administrativ organisering er mindre aktuelle og kan vektlegges mindre i utredningen.

- Utredningen må omfatte evaluering av dagens forvaltningsknutepunkt for å se om disse har fungert etter intensjonene, og ift. premissene som forelå ved valg av kontorsted. I utredningen må det videre foreslås tiltak for å oppnå ønsket tilstand.
- Utredningen må ha en bred involvering med kunnskapsinnhenting og høringer hos alle involverte parter som inngår i forvaltningsmodellen. Dette inkludert kommuner, fylkeskommuner, Sametinget, foreningen Norges nasjonalparkkommuner mfl.
- Børgefjell nasjonalparkstyre ved nasjonalparkforvalter deltar gjerne i referansegruppe til utredningen.

Saksopplysninger

Klima- og miljødepartementet har i brev av 05.12.2024 orientert om at det er ønskelig å se nærmere på hvordan verneområdeforvalterne bør være organisert. Dette for å sikre en best mulig arbeidssituasjon for verneområdeforvalterne, styrke kompetansen, skape stabilitet i stillingene og for å sikre en best mulig forvaltning av verneområdene. Departementet skal gi Miljødirektoratet et oppdrag om å gjennomføre en slik utredning. Før departementet utformer endelig oppdrag ønsker departementet å få innspill fra styrene til innhold i en slik utredning. Miljødirektoratets utredningsarbeid vil involvere styrene med referansegruppe og høringer til styrene, Statsforvaltere og andre aktuelle parter. I denne omgangen er det innspill og ønsker til innhold i oppdraget som kan gis, dvs. mandatet for oppdraget.

Departementet inviterte til teams-møte den 21. januar hvor alle styrene ble gitt muligheten til å gi tilbakemelding på et eventuelt oppdrag til en slik utredning, det ble satt av to minutter til hvert styre for innlegg. På møtet ble det holdt innlegg fra 38 verneområde- og nasjonalparkstyrer. Før invitasjonen til departementet sitt teams-møte ble kjent, hadde forvalteren i Trøndelag alt invitert styrelederne og nestlederne i verneområde- og nasjonalparkstyrene til fysisk styreledersamling på Stjørdal samme dag. Programmet for samlingen ble derfor tilpasset dette teams-møtet, og det ble satt av tid til drøftinger i grupper før teams-møtet. Oppsummeringen av gruppediskusjonene er vedlagt saken.

Styreleder hadde innlegg som fremgår av vedlagte notat. Siden to minutter er kort tid for å gi tilbakemelding til departementet var det mange styrer som uttrykte at de også ville gi sitt innspill i skriftlig form. Det ble derfor besluttet at skriftlige innspill kunne gis innen 10. februar. Styreleder og nasjonalparkforvalter konkluderte med at Børgefjell nasjonalparkstyre burde benytte seg av anledning med å gi skriftlig innspill. Derfor gjennomføres eget styremøte på Teams for å vedta innspill før frist.

Historisk oppsummering om innføring av ordningen

I 2010 inviterte miljøvernminister Erik Solheim kommuner med nasjonalparkareal til å delta i en ny modell for forvaltning av verneområder hvor det skulle etableres egne styrer som fikk delegert myndighet til verneforskriftene. I invitasjonen var det beskrevet hvordan styrene skulle sammensettes og hvordan prosess skulle gjennomføres. Dette var en frivillig ordning, og det var opp til kommunene å vedta om de ville delta i ordningen.

I invitasjonen ble det orientert om at utlysning og ansettelse av nasjonalparkforvaltere skulle skje så snart styrene var etablert. Forvalteren skulle ha kontorsted på et forvaltningsknutepunkt i nærheten av verneområdene vedkommende skulle forvalte. Det var en forutsetning at forvalteren skulle inngå i et fagmiljø. Her skulle det bygges opp lokale/regionale faglige fellesskap knyttet til nasjonalparksentre eller andre typer naturinformasjonssentre hvor forvalteren ble samlokalisert med andre fagpersoner knyttet til verneområdet. Forvalters ansettelsesforhold skulle være hos

Fylkesmannen ift. lønn, økonomi, arkiv, IKT-systemer mm. men det var styrene som hadde styringsrett over forvalters arbeidstid. For etablering av lokaler til forvalter var det avsatt midler i egen tilskuddordning som knutepunkt-kommunen kunne søke på.

Miljøverndepartementet skulle ta den endelige beslutningen om hvilke eksisterende sentre som skulle utvikles til knutepunkt, og hvor det eventuelt skulle etableres nye sentre som vil få en knutepunktfunksjon. Departementets beslutning om lokalisering av knutepunktene skulle skje på bakgrunn av innspill fra styrene.

Alle kommunene med areal i nasjonalparken takket ja til invitasjonen. I brev av 30.01.2013 ble kommunene, fylkeskommunene og Sametinget bedt om å foreslå medlemmer til nasjonalparkstyret. Konstituerende møte ble avholdt 08.05.2013 på Limingen gjestegård i Røyrvik. Sak 07/13 på dette møtet var valg av forvaltningsknutepunkt. Ut fra protokoll fra møtet fremgår at valget stod mellom Grane kommune og Røyrvik kommune hvor respektive kommuner, ved ordfører ble gitt ti minutter for å argumentere for sine kandidaturer. Det var her utarbeidet prospekter på hvordan kandidatene skulle oppfylle kriteriene til Miljøverndepartementet for forvaltningsknutepunkt. Vedtaket til nasjonalparkstyret ble forslag om at Røyrvik skulle velges som knutepunkt, noe som ble vedtatt med 6 mot 3 stemmer for Grane som knutepunkt. Det kan tillegges at nasjonalparkstyret hadde eget møte med Miljøverndepartementet juli 2013 ettersom det var disens i styret ang. forslag til valg av forvaltningsknutepunkt. I brev av 07.08.2013 orienterte departementet om at det var besluttet at Røyrvik ble valgt som forvaltningsknutepunkt under de forutsetningene som forelå i konseptet til Røyrvik kommune.

Stillingen som nasjonalparkforvalter ble utlyst i september 2013 med Røyrvik som kontorsted. Tilsetting ble foretatt i desember 2013, og forvalter tiltrådte stilling 3. mars 2014.

I 2013, det vil si tre år etter etablering av de første verneområdestyrene gjennomførte [Riksrevisjonen en undersøkning av forvaltningen av nasjonalparkene](#). Formålet med undersøkelsen var å få svar på om den nye forvaltningsmodellen for nasjonalparker fungerer i samsvar med Stortingets vedtak, og om det var etablert formålstjenlige systemer for statlig rettleiding, dokumentasjon og kontroll.

Undersøkelsen viste bla. at fylkesmennene hadde ulik tilnærming til oppfølging av nasjonalparkstyrene og nasjonalparkforvaltningen, og at det var en del ulike oppfatninger av hva ansvar og oppgaver Fylkesmannen hadde i samband med nasjonalparkforvaltninga. Det fremkom behov for at Klima- og miljødepartementet tydeliggjorde hvilken rolle Fylkesmannen skulle ha i forvaltninga, slik at det ble mindre variasjon mellom fylkesmennene i hvilken grad de involverer seg i forvaltninga til nasjonalparkstyrene. I tillegg viste undersøkinga at det var behov for å klargjøre instruksjonsmyndighetene og styringsretten som nasjonalparkstyret hadde overfor nasjonalparkforvalterne.

Undersøkningene til Riksrevisjonen medførte nye vedtekter for styrene hvor styrenes styringsrett ble tydeliggjort. Det vil si at det kun er nasjonalparkstyret som kan disponere forvalters arbeidstid og gi oppgaver til forvalter jfr. stillingsinstruks. Fylkesmannens rolle ift. lønn, økonomi, IKT-systemer og faglig utvikling ble også tydeliggjort.

I 2020 ble Nordlandsforskning mfl. engasjert for å gjennomføre en evaluering av forvaltningsordning for nasjonalparker og andre store verneområder. Dette var en større evaluering av hele forvaltningsordningen ti år etter innføring. [Resultatene fra evaluering fremgår av en rapport på 281 sider](#). Evalueringen ble bla. gjennomført ved spørreundersøkelser hvor styremedlemmer, medlemmer i rådgivende utvalg og forvaltere deltok. Det ble også gjennomført dybdestudier av utvalgte verneområdestyrene. Et av mange funn i evalueringen var at det kunne tyde på at forvaltningsknutepunktene og forvalters kontorsted i mindre grad fungerer som sterke fagmiljøer, slik målsettingen var da forvaltningsmodellen ble innført.

Som en oppfølging av tidligere evalueringer har KLD konkludert med å gjennomføre en utredning av organiseringen av forvalterne for å sikre best mulig forvaltning av verneområdene. Da ved å gi oppdrag til Miljødirektoratet om å gjennomgå den organisasjonsmessige tilknytningen og øvrig organiseringen verneområdeforvalterne, og utrede evt. endret organisering. Blant annet er det ønskelig å oppnå følgende:

- styrke samlingen av fagmiljøet som verneområdeforvaltere utgjør for best mulig kompetanse.
- bedre forhold for veiledning av og dermed styrket kompetanse hos forvalterne
- øke erfaringsdelingen mellom forvalterne og sikre overføring av kunnskap fra erfarne forvaltere til nytilsatte.
- mer fleksibilitet i fordeling av oppgaver ifm. sykdom, vakanser mv. eller pga. ulike ressursbehov mellom områder. Sikre stabilitet ved i tjenesten og forebygge sårbarhet ved at kun en forvalter har kompetanse om forvaltningen av området.
- lik organisering av forvalterne og styrket daglig ledelse mtp. organisering av arbeid, fordeling av oppgaver mv.
- bedre håndtering av rollefordelingen. Tydeliggjøre at verneområdeforvalterne representerer verneområdestyrene og ikke Statsforvalter.
- mer helhetlig forvaltning mellom verneområder
- tettere samarbeid med Statens naturoppsyn for å sikre god toveis informasjonsflyt mellom forvaltning og feltapparatet.
- tettere samarbeid med besøkssentrene for å sikre god toveis informasjonsflyt mellom forvaltning og de som håndterer publikum.
- bedre fungerende knutepunkter for å skape attraktive arbeidsplasser som forhåpentligvis kan sikre kompetansebygging og stabilitet i tjenesten. Det har i enkelt områder vært utfordringer med stor utskifting av forvaltere med tilhørende ekstra ressursbruk hos Statsforvalter med ansettelsesprosesser.

For å oppnå målene foreslås at følgende alternativer utredes, i tillegg til dagens ordning:

- samle arbeidsgiveransvar hos kun et fåtall statsforvaltere
- samle arbeidsgiveransvar hos Miljødirektoratet, f.eks. som en underavdeling i Statens naturoppsyn,
- opprette en egen organisasjon med egen ledelse, der fellestjenester (arkiv, lønn osv.) håndteres av direktoratet
- overføre arbeidsgiveransvar til hvert enkelt av de 44 styrene.

For oppdraget ligger følgende forutsetninger:

- nasjonalpark- og verneområdeforvalterne skal fortsatt sitte desentralisert nær verneområdene. Det er et mål å ha sterke lokale knutepunkter med solide fagmiljøer, og departementet ønsker å presisere i oppdraget at direktoratet også kan foreslå relokalisering av forvalterstillinger for å bygge opp under dette.
- utredningen skal ivareta verneområdestyrets faglige instruksjonsmyndighet overfor forvalterne, slik at det er vernestyret som avgjør overordnede spørsmål knyttet til forvaltning av det enkelte område.

Møte med KLD 21. januar 2025

På møtet med KLD deltok 38 styrer med to minutters innlegg. Hovedinntrykket fra disse tilbakemeldingen er følgende:

- Mange var fornøyde med dagens organisering med verneområdeforvaltere administrativt tilknyttet Statsforvalter. Dette ble etter hvert benevnt som «0-alternativet» som måtte være med i den videre utredningen. Utfordringen til dette alternativet var begrensede ressurser hos Statsforvalter til oppfølging. Overføring av arbeidsgiveransvar til hvert enkelt styre var ikke ønskelig av noen, tilsvarende var heller ikke overføring av arbeidsgiveransvar til SNO. Å samle arbeidsgiveransvaret hos et fåtall statsforvaltere fikk ingen stor oppslutning. Opprettelse av egen organisasjon med egen ledelse ble av flertallet fremhevet som det mest realistiske alternativet til dagens ordning (hvor fellestjenester som arkiv, lønn osv. håndteres av direktoratet)
- I flere områder var det godt samarbeid med besøksenter og SNO hvor disse var samlokalisert. Her var det fagmiljøer som styrene ikke ville ha endringer på.
- Fra mange styrer kom det innspill om at det var utfordringer med at tilsettingsprosesser tok for lang tid. Enkelte områder opplevde stor turnover og ustabilitet i administrasjonen, noe som ble forverret med at tilsettingsprosessene tok for lang tid.
- Viktig å få klarere rolleforståelse, mange opplever at publikum og søkere har problem med å forstå forvaltningsordningen når verneområdeforvalterne kommuniserer som statsforvalter på epost, post, faktura mm.
- Flere fremholdt at det var viktig å avsette mere ressurser til verneområdeforvaltningen, da både flere verneområdeforvaltere, mer SNO og flere besøksenter. Spesielt i områder med høyt besøkstrykk var dette tema.
- Det var en generell skepsis til om utredningen ville føre til sentralisering som gikk på bekostning av lokale forvaltningsknutepunkt nært verneområdene.
- Å sikre stabilitet og tilrettelegge for kompetansebygging ble nevnt som tema for utredningen, herunder evaluere om forvaltningsknutepunktet kunne utvikles for å oppnå opprinnelige målsetninger.

Så snart KLD har fått tilbakemeldinger fra styrene innen 10.02.25 vil de starte utforming av mandatet for utredningen. Miljødirektoratet vil så iverksette utredningen med frist 20.12.2025 [jf. tildelingsbrev 2025](#), side 12 pkt. 30.

Vedlegg:

- Brev av 05.12.2024 fra KLD - Utredning av organisering av verneområdeforvaltere.
- Brev fra Miljøverndepartementet - Etablering av ny modell for forvaltning av verneområder – invitasjon til å delta i nasjonalpark-/verneområdestyrer.
- Notat – styreleders muntlige innlegg på møte med KLD 21.01.25
- Notat – oppsummering av gruppediskusjoner på styreledersamling 21. januar 25
- Organisasjonskart - lokal forvaltning av store verneområder.

Verneområdestyrene, se liste

Deres ref

Vår ref

Dato

23/2148-

5. desember 2024

Utredning av organisering av verneområdeforvaltere

Det er viktig for tilstanden i verneområdene at forvaltningen av dem fungerer godt. Verneområdeforvalterne er sentrale i forvaltningen av verneområdene gjennom rollen som sekretariater for verneområdestyrene. Det er i dag 68 verneområdeforvaltere fordelt på 49 styrever. Arbeidsgiveransvaret for forvalterne ligger hos statsforvalterne, mens de er underlagt styrene i spørsmål som gjelder verneområdeforvaltningen.

Klima- og miljødepartementet mener at det er behov for å se nærmere på hvordan verneområdeforvalterne bør være organisert for å sikre best mulig forvaltning av verneområdene. Departementet tar sikte på å gi Miljødirektoratet et oppdrag om å gjennomføre en slik utredning.

Verneområdestyrene sitter på viktig og sentral kompetanse når det gjelder funksjonaliteten i dagens organisering av verneområdeforvalterne. Før departementet utformer et oppdrag til direktoratet, ønsker vi styrenes synspunkt på vurderingene av behovet for å gjennomgå organiseringen av verneområdeforvalterne og målene for en eventuell endret organisering (se nærmere redegjørelse nedenfor).

Vi inviterer derfor til teams-møte **21. januar 2025 kl. 12-14**, der styrene er velkomne til å uttrykke sine syn, inkludert hva et oppdrag om en slik utredning bør inneholde. Møtet vil bli ledet av statssekretær Kjersti Bjørnstad. Av tidsmessige hensyn blir taletid i utgangspunktet satt til 2 minutter per styre. Eventuelle utdypende synspunkt kan ettersendes.

Vi ber om **påmelding innen 15. januar** i [dette påmeldingsskjemaet](#) slik at vi kan sende teams-lenke til de som ønsker å delta.

Postadresse
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Kontoradresse
Kongens gate 20
www.kld.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 882

Avdeling
Naturforvaltningsavdelingen

Saksbehandler
Hege Feiring
22 24 58 91

Bakgrunn for oppdrag om gjennomgang av organisasjonsmessig tilknytning og øvrig organisering av verneområdeforvalterne

Da ordningen med lokalpolitisk sammensatte verneområdestyrer ble opprettet i 2010, ble det valgt en løsning der forvalterne ble ansatt hos den respektive statsforvalter for at forvalterne skulle ha tilknytning til et fagmiljø knyttet til naturforvaltning og verneområdeforvaltning. Løsningen gir også tilgang til arkiv- og IKT-tjenester, og løser ulike personalforvaltningsoppgaver som lønn mv og håndtering av forvalters oppgaver ifbm. ulike typer fravær eller ved vakanser.

Riksrevisjonen gjorde i 2014 en undersøkelse av forvaltningen av nasjonalparker (Riksrevisjonens administrative rapport nr. 1 2014). Riksrevisjonen pekte der på enkelte svakheter ved modellen, bl.a. uklarheter knyttet til forvalternes rolle og statsforvalterens rolle. Rapporten ble fulgt opp av KLD og Miljødirektoratet med bl.a. tydeliggjøring av vedtekter for verneområdestyrene og reviderte stillingsinstruksjoner for forvalterne. Oppfølgingen er bl.a. omtalt i Prop. 1 S (2014-2015) s. 190, og i brev 8. september 2014 fra Klima- og miljødepartementet til Miljødirektoratet. Departementet oppfatter likevel at rollefordelingen mellom statsforvalter og styre/styreleder når det gjelder personalforvaltning/daglig ledelse/styring fortsatt kan være krevende.

Forvaltningsmodellen med styrer ble evaluert i 2021. Evalueringen konkluderte med at forvaltningsmodellen – totalt sett – ikke ser ut til å ha styrket ivaretagelsen av verneverdiene, men trolig heller ikke svekket dem. Evalueringen viser at ordningen med lokalpolitisk sammensatte verneområdestyrer i all hovedsak fungerer godt. Klima- og miljødepartementet har i Prop. 1 S (2023-2024) uttalt at modellen skal videreføres, men at det er aktuelt å se på visse tiltak for å forbedre forvaltningen.

Statsforvalterne oppgir at de bruker mye tid på personalmessig og administrativ oppfølging av forvalterne. Det er stor variasjon i arbeidsmengde knyttet til det enkelte verneområde og verneområdestyre. Antall forvaltere pr. styre er differensiert, men det er likevel ujevn belastning mellom de enkelte forvalterstillingene. Statsforvalters begrensede styringsmuligheter gir liten fleksibilitet mellom forvalterne og få muligheter til å utjevne arbeidsbelastningen. Ved sykefravær, permisjoner og vakanser øker skjevfordelingen.

Det er i dag, etter det departementet er kjent med, ulik grad av samhandling på tvers mellom forvalterne for de ulike verneområdene. Slik samhandling vil bidra til kunnskapsdeling og mer enhetlig forvaltningspraksis.

Departementet ønsker derfor, gjennom et oppdrag til Miljødirektoratet, å gjennomgå den organisasjonsmessige tilknytningen og øvrig organiseringen av verneområdeforvalterne, og utrede ev. endret organisering, med mål om å styrke forvaltningen av verneområdene. Blant annet er det ønskelig å oppnå følgende:

- styrke samlingen av fagmiljøet som verneområdeforvaltere utgjør
- bedre forhold for veiledning av og dermed styrket kompetanse hos forvalterne
- øke erfaringsdelingen mellom forvalterne

- mer fleksibilitet i fordeling av oppgaver ifm. sykdom, vakanser mv. eller pga ulike ressursbehov mellom områder
- lik organisering av forvalterne og styrket daglig ledelse mtp. organisering av arbeid, fordeling av oppgaver mv.
- bedre håndtering av rollefordeling
- mer helhetlig forvaltning mellom verneområder
- tettere samarbeid med Statens naturoppsyn
- tettere samarbeid med besøkssentrene
- bedre fungerende knutepunkter

Departementet mener at en utredning av endret organisering må omfatte flere alternativer i tillegg til dagens ordning, blant annet:

- samle arbeidsgiveransvar hos kun et fåtall statsforvaltere
- samle arbeidsgiveransvar hos Miljødirektoratet, f.eks. som en underavdeling i Statens naturoppsyn,
- opprette en egen organisasjon med egen ledelse, men der fellestjenester (arkiv, lønn osv) håndteres av direktoratet
- overføre arbeidsgiveransvar til hvert enkelt av de 44 styrene.

Det skal være en forutsetning for utredningen at nasjonalpark- og verneområdeforvalterne fortsatt skal sitte desentralisert nær verneområder. Det er et mål å ha sterke lokale knutepunkter med solide fagmiljøer, og departementet ønsker å presisere i oppdraget at direktoratet også kan foreslå relokalisering av forvalterstillinger for å bygge opp under dette, jf. Meld. St. 35 (2023-2024) kapittel 6.3.3.

Det er også en forutsetning at utredningen ivaretar verneområdestyrets faglige instruksjonsmyndighet overfor forvalterne, slik at det er vernestyret som avgjør overordnede spørsmål knyttet til forvaltning av det enkelte område, eksempelvis prioritering mellom større overordnede oppgaver m.v.

Departementet mener at det er sentralt at verneområdestyrene involveres tett gjennom hele prosessen. Departementet tar derfor sikte på å presisere i oppdragsbrevet at styrene skal inviteres til et oppstartsmøte, at det bør etableres en referansegruppe med representanter fra noen utvalgte styrer som involveres i det fortløpende arbeidet, og at styrene skal få anledning til å avgi sine synspunkt på et eventuelt forslag til ny organisering før direktoratet sender sin tilråding til departementet.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Hege Feiring
utredningsleder

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT

Statsråden

Ordføreren i..... kommune

Deres ref

Vår ref
200904233

Dato

Etablering av ny modell for forvaltning av verneområder – invitasjon til å delta i nasjonalpark-/verneområdestyrer

Jeg har herved gleden av å invitere kommune til å delta i forvaltningen av verneområdet/verneområdene knyttet til verneplan for

Regjeringen har vedtatt at nasjonalparker og store verneområder skal forvaltes lokalt. Gjennom den nye forvaltningsmodellen for verneområdene som er beskrevet i Miljøverndepartementets budsjettproposisjon for 2010, vil kommunene få forvaltningsmyndighet gjennom deltagelse i politisk sammensatte nasjonalpark- eller verneområdestyrer. En god og aktiv forvaltning av nasjonalparkene og de øvrige verneområdene er avgjørende for å sikre verneverdiene. Oppgaven jeg inviterer dere til å delta i er derfor av sentral betydning for at vi skal nå våre nasjonale og internasjonale mål om å bevare naturmangfoldet.

Jeg ber om at kommunen innen 10. februar 2010 gir tilbakemelding på om kommunen ønsker å delta i forvaltningen av verneområdet/verneområdene som omfattes av nevnte verneplan/verneplaner gjennom nasjonalparkstyre/verneområdestyre.

Bakgrunn

Det er et nasjonalt og internasjonalt mål å stanse tapet av naturens mangfold. Måloppnåelsen er avhengig av flere virkemidler. Vern av områder står sentralt i miljøvernpolitikken både nasjonalt og internasjonalt for å nå dette målet. Måloppnåelsen er imidlertid ikke bare avhengig av at områder blir vernet i medhold av naturmangfoldloven (tidligere naturvernloven), men også av hvordan vi forvalter verneområdene våre. For å sikre en bedre måloppnåelse mener jeg det er særlig viktig

å styrke forvaltningen av verneområdene.

I valget av forvaltningsmodell for nasjonalparkene og de øvrige verneområdene har regjeringen vektlagt at forvaltningen skal være kunnskapsbasert, lokalt forankret og bidra til en mest mulig enhetlig forvaltning. Naturmangfoldloven slår fast at natur skal forvaltes kunnskapsbasert, og at forvaltningen skal bygge både på vitenskaplig og erfaringsbasert kunnskap. Nasjonalparkene og de øvrige verneområdene er vår aller mest verdifulle natur, noe som stiller ekstra krav til en kunnskapsbasert forvaltning.

På denne bakgrunn har Regjeringen gjennom Miljøverndepartementets budsjettproposisjon (Prop.1 S (2009-2010), s. 218-226) lagt fram en ny modell for forvaltning av verneområdene. Den nye modellen omfatter både store verneområder som nasjonalparker og landskapsvernområder, verneområder i sammenheng som grenser opp mot hverandre, og forvaltning av små verneområder.

Jeg vil i denne omgang ha fokus på nasjonalparkene, andre store verneområder og verneområder i sammenheng som grenser opp mot hverandre. Miljøverndepartementet vil i eget brev på et senere tidspunkt komme tilbake til forvaltningen av de små områdene.

Ny forvaltningsmodell for nasjonalparker og store verneområder

Nasjonalpark-/verneområdestyre

Den nye forvaltningsmodellen innebærer at nasjonalparker, andre store verneområder og verneområder i sammenheng skal forvaltes av et interkommunalt, politisk sammensatt *nasjonalpark-/verneområdestyre*, senere omtalt som *styre*, bestående av en representant fra hver av de berørte kommunene i tillegg til en fra berørt(e) fylkeskommune(r). I områder med samiske interesser skal også Sametinget oppnevne representant(er) til styret. Styret skal sørge for en helhetlig og kontinuerlig forvaltning på tvers av administrative grenser og innenfor rammen av naturmangfoldloven og verneforskriften for det enkelte verneområdet.

Faglig rådgivende utvalg

Et tett og konstruktivt samarbeid med de ulike brukerinteressene i verneområdene er helt nødvendig for å få til en god forvaltning. Styret skal derfor samarbeide med andre berørte parter gjennom et bredt sammensatt *faglig rådgivende utvalg* bestående av bl.a. grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer, som for eks. villreinnemnd, fjellstyret, næringsliv, frivillige organisasjoner, bl.a. natur- og miljøvernorganisasjoner, og samiske interesser der det er relevant.

Nasjonalpark-/verneområdeforvalter

Sekretariatet for styret utgjøres av *nasjonalparkforvalter/verneområdeforvalter*. Forvalteren skal ansettes av fylkesmannen. Gjennom sin tilknytning til fylkesmannens fagmiljø vil forvalteren bidra til et bredere kunnskapstilfang i forvaltningen av verneområdene. Ansettelsen av forvalteren vil skje i nær dialog med styret.

Forvalteren vil være underlagt verneområdestyret i forhold knyttet til forvaltningen av verneområdet. Forvalteren skal fortrinnsvis ha sin kontorplassering geografisk i nær tilknytning til det/de aktuelle verneområdet/verneområdene. Målet er at forvalteren skal inngå i et faglig fellesskap gjennom oppbygging av lokale/regionale forvaltningsknutepunkt som der det er hensiktsmessig, blir knyttet til nasjonalparksentre eller andre typer naturinformasjonssentre. Forvalteren forutsettes her samlokalisert med andre fagpersoner knyttet til verneområdet, som for eksempel personell fra Statens naturoppsyn (SNO) og naturveiledere. Fjellstyrene kan også være aktuelle partnere i et slikt fellesskap.

Etablering av ny forvaltningsmodell

Miljøverndepartementet har som mål å etablere den nye modellen for de kommunene som ønsker det i løpet av 2010.

Første ledd i etableringen vil være å opprette styrever for nasjonalparker og andre store verneområder og verneområder i sammenheng som grenser opp mot hverandre. Prioritet vil bli gitt til de områdene som har vært med i forsøksordningen og de senest etablerte nasjonalparkene/større verneområdene. For enkelte av nasjonalparkene vil det bli vurdert inntil videre å videreføre særskilte forvaltningsordninger som er etablert. For alle områder vil eksisterende forvaltningsordninger bli opprettholdt inntil ny modell er etablert.

Når styrene er på plass, vil ansettelse av forvaltere skje så raskt som mulig innenfor gjeldende budsjettammer. Lokalisering av forvaltningsknutepunktene vil bli drøftet med utgangspunkt i innspill fra bl. a. styrene. Inntil knutepunkter er utpekt, vil forvalterne fortrinnsvis bli lokalisert hos fylkesmannen.

Nærmere om nasjonalpark-/verneområdestyrene

Hvilke kommuner ønsker å delta i forvaltningen?

Gjennom dette brevet ber jeg dere som har nasjonalparker eller andre større verneområder, vurdere om dere ønsker å delta i et interkommunalt nasjonalpark-/verneområdestyre. Forvaltningsmyndigheten vil bli delegert til det interkommunale styret, jf. naturmangfoldloven § 62 andre ledd tredje punktum.

De kommunene som ønsker å delta i ordningen, bes gi departementet tilbakemelding om dette innen 10. februar 2010.

Et vilkår for at lokal forvaltning kan etableres, er at flertallet av berørte kommuner som har et eller flere verneområder innenfor sine grenser, ønsker å delta i forvaltningen av verneområdet/verneområdene gjennom et styre som omtalt over.

Dersom flertallet ikke ønsker å forvalte verneområdene gjennom en slik ordning, skal fylkesmannen fortsatt være forvaltningsmyndighet.

Sammensetning av styret

Styret velges av kommunestyrene og skal bestå av en representant fra hver kommune. Styret bør primært bestå av ordførere eller andre folkevalgte/kommunestyre-representanter i kommunen. I tillegg skal fylkestinget/fylkestingene oppnevne politisk(e) representant(er) fra berørte fylkeskommune(r).

Andelen av eventuell samisk representasjon i styret skal vurderes ut i fra områdets betydning for samisk kultur og næringsutøvelse. Dersom kommunen har synspunkter på hvordan den samiske representasjon i styret kan ivaretas, mottar jeg gjerne synspunkter på dette. Miljøverndepartementet vil etter samråd med Sametinget ta den endelige beslutningen om samisk representasjon i de aktuelle styrene.

Det skal også vurderes om et styre kan ha forvaltningsansvar for flere verneområder. Dersom et større verneområde bare omfatter en kommune, kan det eventuelt settes sammen et politisk, kommunalt styre med fylkespolitisk og eventuelt samisk representasjon.

Ved oppnevning av styrene forutsettes det at kravene til kjønnsfordeling, jf likestillingsloven § 21, blir lagt til grunn.

Opprettelse av styrene

Beslutningen om å opprette styrene tas av Miljøverndepartementet. Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning vil bistå i konstitueringsprosessen av styrene gjennom innkalling til møter, tilrettelegging for valg av leder osv. Jeg tar sikte på at styrene kan etableres fra mars - april 2010.

Styrets oppgaver

Styrets oppgave er å være forvaltningsmyndighet for nærmere bestemte verneområder. I grove trekk innebærer dette å fatte beslutninger knyttet til vernebestemmelsene, gjennomføring av tiltak som tilrettelegging for bruk, informasjons-, og skjøtselstiltak, og i samarbeid med SNO bidra til lokal forankring i gjennomføringen av tiltakene. Der det er aktuelt, skal styret utarbeide og rullere forvaltnings-/skjøtselsplaner som skal godkjennes av Direktoratet for naturforvaltning. I forbindelse med delegering av forvaltningsmyndighet til styrene vil departementet utarbeide en konkret oversikt over ansvar og oppgaver som tillegges styret.

Miljøverndepartementet vil i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene bidra med veiledning og opplæring av styrene. Departementet vil senere komme tilbake til opplegget for dette.

Klagebehandling og mulige sanksjoner

Miljøverndepartementet vil være klageinstans for vedtak fattet av styret. Klagesaken vil bli forberedt av Direktoratet for naturforvaltning. Fylkesmannen kan påklage vedtak fattet av styret, jf. naturmangfoldloven § 62.

Fordi forvaltningen av verneområder handler om å oppfylle nasjonale og internasjonale forpliktelser, skal statlige myndigheter gripe inn dersom forvaltningen ikke er i samsvar med naturmangfoldloven og formålet med vernet. Dette kan gjøres ved at statlig myndighet instruerer styret, omgjør vedtak som er truffet eller ved at delegert myndighet trekkes tilbake, jf forvaltningsloven § 35 og naturmangfoldloven § 67.

Nærmere om ansettelse av forvaltere og etablering av forvaltningsknutepunkt

Det legges opp til utlysning og ansettelse av nasjonalpark-/verneområdeforvaltere innenfor de budsjetttrammer som foreligger, så snart styrene er etablert. Det skal etableres god dialog mellom fylkesmannen og styrene i tilsettingsprosessen. Miljøverndepartementet vil komme tilbake til nærmere konkretisering av denne prosessen.

Jeg forutsetter at forvalterne skal ha god naturfaglig kompetanse. Forvalteren skal bistå styret slik at forvaltningen av verneområdene skjer i samsvar med nasjonale og internasjonale mål og forpliktelser, naturmangfoldloven, verneforskriftene og statlige retningslinjer for forvaltning. Forvalterens kompetanse bør så vidt mulig være tilpasset de enkelte verneområdene.

Det forutsetts at forvalteren inngår i et fagmiljø. Det skal derfor bygges opp lokale/regionale faglige fellesskap knyttet til nasjonalparksentre eller andre typer naturinformasjonssentre hvor forvalteren samlokaliseres med andre fagpersoner knyttet til verneområdet. Miljøverndepartementet vil ta den endelige beslutningen om hvilke eksisterende sentre som skal utvikles til knutepunkt, og hvor det eventuelt skal etableres nye sentre som vil få en knutepunktfunksjon. Departementet vil fatte sin beslutning om lokalisering av knutepunktene bl. a. på bakgrunn av innspill fra styrene.

Økonomiske konsekvenser

Finansiering av ordningen vil skje gjennom bevilgninger over statsbudsjettet. Det forutsettes ikke kommunal finansiering av forvaltningsordningen. Når ordningen er etablert, vil bevilgningene til verneområdeforvaltere bli overført til kap. 1510 Fylkesmennene som øremerkede midler, mens driftsbevilgningene til styrene fortsatt vil sortere under Miljøverndepartementet over budsjettet til Direktoratet for naturforvaltning.

Med hilsen

Erik Solheim

Kopi:
Fornyings- og administrasjonsdepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet

Styreleders innlegg (2 min.) under digitalt møte med Klima- og Miljødepartementet den 21.01.25 kl. 12-14.

Til alle som har meldt seg på teams-møte om utredning av organiseringen av verneområdeforvalterne tirsdag 21. januar kl 12-14

Agenda for møtet:

1. Velkommen v/avdelingsdirektør Øivind Dannevig
 2. Innledning v/ statssekretær Kjersti Bjørnstad
 3. Innlegg fra styrene (2 min pr styre)
 4. Avslutning v/statssekretær Kjersti Bjørnstad
-
- Presenterte meg: styreleder i Børgefjell nasjonalpark og vara til styre i Lomsdal-Visten, samt styreleder i Norges nasjonalparkkommuner
 - Nasjonalparkforvalterne har en spesiell ramme med mange parter å forholde seg til i sin funksjon:
 - Statsforvalterne har arbeidsgiverfunksjon pr. i dag
 - Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet forvalter lovverket og er dermed premissgiver, virkemidlene og merkevaren Norges nasjonalparker
 - Styret i nasjonalparken som rår over forvalterens arbeidstid
 - Kommunene som har areal av nasjonalparker og som har styrerepresentanter
 - Andre med styrerepresentasjon som Sametinget og fylkene
 - SNO med oppsynsansvar og Statskog fjelltjenesten/ Fjellstyrene som også utfører oppgaver.
 - Synes kommuner og foreningen Norges nasjonalparkkommuner burde vært invitert inn i dialog om organisering av forvalternes organisatoriske tilknytning. De er jo vesentlige samarbeidspartnere.
 - Den fremtidige arbeidsgiver bør ha ressurser til å ivareta denne rollen med kollegastøtte som kan være faglige nettverk mellom forvalterne og fleksibilitet/robusthet i tilfelle vakanse/permisjoner/sykdom
 - Systemet er svært sårbart der noen av forvalterne er «enslige svaler»
 - Det bør være bedre systemer for kollegastøtte/faglige nettverk, men også god dialog med kommuner og lokalsamfunn som har nasjonalparker/verneområder innen sine kommunegrenser.
 - Kommuniserte at jeg ikke mener at Miljødirektoratet bør ha arbeidsgiverrollen, og heller ikke at arbeidsgiverrollen skal samles hos noen få statsforvaltere i noen få fylker. Statsforvaltere har tross alt en viss oversikt og kunnskap om landskap og forhold i eget fylke. Avstanden bør ikke øke, heller reduseres.

Styreledersamling 21. januar 2025

Gruppediskusjoner

Hvordan oppleves ordningen i dag med lokalt plasserte verneområdeforvaltere, ansatt hos Statsforvalter og underlagt verneområdestyre?

- **Veldig positivt med lokal tilstedeværelse:** Forvalterne løser oppgaver mer effektivt lokalt, med nærhet til ressurser, lokalbefolkning og verneområdene. Det lokale perspektivet gir bedre grunnlag for beslutninger og tettere dialog med relevante aktører.
- **Variierende oppfølging:** Det er store forskjeller mellom hvordan ulike Statsforvaltere følger opp forvalterne.
- **Behov for bedre opplæring:** Manglende standardisert opplæring og oppfølging, spesielt for nyansatte, gjør det vanskelig å oppnå jevn kompetanse på tvers av regioner. Miljødirektoratet kan spille en større rolle i å utvikle opplæringsprogrammer.
- **Tydighet i roller:** Forvalternes tilhørighet til Statsforvalteren kan føre til forvirring blant allmennheten om hvem de representerer – verneområdestyret eller Statsforvalteren. Dette svekker deres rolle som lokale representanter for verneområdeforvaltningen.
- **Behov for ressurser og nettverk:** Det er behov for økte ressurser til hver forvalter. Et samlet fagmiljø kan styrke kompetanseutvikling, kollegastøtte og erfaringsutveksling.

Hvilke fordeler og ulemper er det med dagens organisering. Hvilke utfordringer med dagens modell må belyses i utredningen?

- **Lokal forvaltning bør styrkes:** Lokal forvaltning gir verdifull innsikt i lokale forhold og er viktig for en effektiv forvaltning. Modellen kan rendyrkes ved å etablere egne organisatoriske strukturer og øke synligheten, f.eks. med eget organisasjonsnummer, nye e-postadresser osv.
- **Sårbarhet ved små fagmiljøer:** Forvalterne skal håndtere et veldig bredt fagfelt. Fokus på å støtte hverandre og utnytte ressursene mer på tvers. Små miljøer er sårbare for fravær ved sykdom eller permisjon. Det må legges til rette for fleksibel ressursbruk mellom verneområder for å sikre robusthet.
- **Faglig leder nødvendig:** En faglig leder kan fungere som bindeledd og koordinator for forvalterne, og bidra til å samle erfaringer og kunnskap fra ulike regioner. Noen som kan sitte på kompetansen som alle styrene trenger.

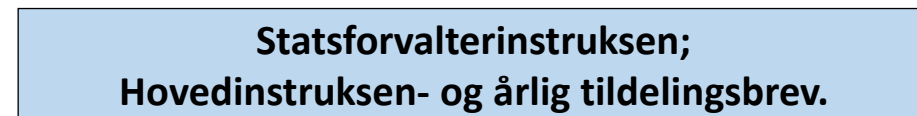
- **Sentral oppfølging:** Tidligere hadde Miljødirektoratet en mer aktiv rolle i oppfølgingen av forvalterne. Forvalterne trenger å høre til et sted, i dag faller forvalterne litt utenom både hos Statsforvalteren og Miljødirektoratet. Hvem har det faglige ansvaret?
- **Juridisk bistand:** Forvalterne opplever behov for mer tilgjengelig juridisk veiledning i deres arbeid, spesielt i komplekse saker. Gjøre juridisk kompetanse lettere tilgjengelig for forvalterne.

Hva bør en utredning om organisering av verneområdeforvaltere inneholde, og hvem må involveres?

- **Bred involvering:** En utredning bør inkludere:
 - Nasjonalparkstyrene
 - Nasjonalpark- og verneområdeforvaltere med ulike erfaring og fra ulike regioner
 - Kommuner
 - Fagforeninger
 - Noen som kan styringssystemene og strukturene. Noen som kjenner til hva som kreves av å ha arbeidsgiveransvar for nasjonalparkforvaltning.
- **Ressursbehov:** Det må sikres nok ressurser til å forvalte nasjonale verdier lokalt. Dette inkluderer å etablere gode systemer, sikre god faglig opplæring, og tilføre ordningen mer ressurser.
- **Naturveiledning og informasjon:** Mer ressurser må settes inn i naturveiledning og informasjonsarbeid for å styrke verneområdenes synlighet og forståelse blant allmennheten.
- **Erfaring av andre land:** Lærdom fra andre lands forvaltningsmodeller kan gi nyttige perspektiver.
- **Styresammensetning:** Det er ønskelig å se på hvordan styrene settes sammen. Prøveordningen med grunneiere og andre parter kan vurderes på nytt.

Lokal forvaltning av de store verneområdene

Miljødirektoratet delegerer myndighet til Nasjonalpark-/verneområdestyret som igjen kan delegerer myndighet til forvalterne

HI 5.1.4.2 Verneområder

Statsforvalteren skal:

- være personal- og økonomiansvarlig for verneområdeforvalterne.

